

STUDIU COMPARATIV PRIVIND FAMILIARIZAREA PREȘCOLARILOR CU NATURA ÎN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

Ungureanu Eugenia Nadia

UPSC „Ion Creangă”

(România)

ORCID: 0000-0003-3000-120X

Adnotare

Ceea ce îl înconjoară pe copil constituie un conținut posibil de asimilat. Selecția acelor conținuturi semnificative prin raportare la natură, într-un mod adaptat, conduce la receptarea unei lumi înconjurătoare interesante, având în vedere importanța pentru orientarea adecvată în spațiul înconjurător. Informațiile despre obiectele din proximitatea copilului, despre plante sau viețuitoare se cer prezentate într-o logică impusă de nivelurile de dezvoltare intelectuală și emoțională deținute de preșcolar. Conținuturile despre om, animale, plante, anotimpuri, aspecte generale și elemente specifice, precum și sesizarea relațiilor existente ce fac obiectul familiarizării preșcolarului cu natura sunt subordonate caracteristicilor de vârstă și parcurgerii în etape pentru a facilita înțelegerea.

Cuvinte-cheie: educație timpurie, curriculum, practici educaționale, conținuturi, cunoașterea mediului natural.

Annotation

What surrounds the child constitutes content that is possible to assimilate. The selection of those substantial contents by reference to nature in an adapted way leads to the reception of an interested surrounding world, given the importance of proper orientation in the surrounding natural space. Information about objects in the proximity of the child, about plants or living things must be present in a logic imposed by the levels of intellectual and emotional development held by the preschooler. The contents about man, animals, plants, seasons, general aspects, and specific elements, as well as the notification of the existing relationships that are the subject of the familiarization of the preschooler with nature, are subordinated to the characteristics of age and the going through in stages to facilitate understanding.

Keywords: early education, curriculum, educational practices, contents, knowledge of the natural environment.

Interesele copilului mic și generarea unor practici pliate pe nevoile lui au fost luate în considerare în România după 1989, desi au existat preocupări de a înlocui autoritarismul și rigiditatea școlii tradiționale cu metodele lui Pestalozzi (1801) pentru dezvoltarea umană potrivit naturii fiecărui individ la maximum posibil. Ideile lui Froebel (1820) de a percepe copilul ca o ființă creativă și activă, precum și schimbarea centrului de greutate de la profesor pe copil, idei promovate de Oskar Chrisman (1896) și Ellen Key (1909, 1916), au dus la construirea unui sistem de educație care să plaseze în centrul preocupărilor sale copilul cu particularitățile proprii copilării. În România, precum și în Republica Moldova, am asistat la inițierea și desfășurarea unor programe educaționale care au adus plusvaloare practicilor din cadrul educației preșcolare. Formarea resursei umane, practicile moderne, reabilitarea infrastructurii și dotarea cu resurse materiale specifice au condus la ameliorare și inovare în învățământului preșcolar [3, pp. 34-42].

Curriculum pentru educație timpurie (2019) din România valorifică paradigma educației centrate pe copil și fundamentează demersurile educaționale pe activitatea de învățare a acestuia ca proces, respectiv pe dobândirea unor comportamente care să asigure premisele dezvoltării competențelor. Astfel, abordările pedagogice centrate pe copil pot susține mai eficient dezvoltarea copiilor într-un mod holistic, printr-o axare asupra învățării practice, asupra

jocurilor și interacțiunii sociale, condițiile esențiale pentru învățare și dezvoltare fiind receptivitatea și stimularea, având în vedere că „educația se justifică numai dacă e în interesul copilului” [1, p. 236].

În trecut, activitățile de cunoașterea mediului se predau împreună cu elemente de educarea limbajului. Această abordare era gândită pentru ca preșcolarii să simtă utilitatea limbajului și să îl folosească ca pe un instrument pe care să îl dezvolte cu scopul de a înțelege și a se face înțeleși. În prezent, incluse în Domeniul Științe sunt Activitatea matematică și Cunoașterea mediului, cu argumente precum sprijinul gândirii logico-matematice în înțelegerea structurată precoce a complexității lumii înconjurătoare. Ordinea conținuturilor distribuite în planificare nu este atât de importantă, cât este conectarea la proiectele tematice.

Abilitățile demersurilor de investigație științifică, cum ar fi: observarea, selectarea elementelor semnificative, generarea de ipoteză, generarea de alternative, conceperea și realizarea de experimente, organizarea unor date rezultate din observații, pot fi dobândite de preșcolari atunci când sunt puși în contact cu natura. Centrul Știință pune la dispoziția copiilor materiale ilustrative: albume, atlase, lupe, semințe, colecții de pietre, pene, scoici, frunze etc pentru a facilita apropierea preșcolarului de lumea înconjurătoare. Fiecare comportament dintr-un domeniu de dezvoltare, manifestat de preșcolar, va influența în mod semnificativ achizițiile din celelalte patru domenii de dezvoltare deoarece există relații de dependentă și interdependentă.

Activitățile de familiarizarea a preșcolarilor cu natura se desfășoară individual, în grupuri mici sau cu întreaga grupă de copii, cu accent pe încurajarea inițiativei, pe exersări individuale și învățarea prin descoperire. Practicile de sprijin recomandă accesul preșcolarilor în natură, discuțiile despre schimbările din mediu ca efect a unor fenomene naturale, precum și despre importanța acțiunilor omului -poluare sau defrișări de habitate ale animalelor și păsărilor. Prin observări, copiii învață independent despre schimbările din natură în diferite momente ale anului și formulează concluzii. Dacă la nivelul I (3-5 ani), utilizarea instrumentelor specifice se face cu ajutorul educatoarei, la nivelul II (5-6 ani), preșcolarii găsesc posibilități de a le utiliza independent. Preșcolarul trebuie stimulat să își organizeze informațiile obținute, să facă predicții estimând rezultatele unui experiment colectând informațiile prin desen sau prin ordonarea cronologică a unor imagini despre stadiile de viață a plantelor, animalelor etc.

Rolul educatoarei este catalizator și mediu pentru întrebările care întrețin curiozitatea vie și îi ajută pe copiii să-și modeleze și orienteze întrebările. „Învățarea se bazează pe întrebări. Cine se întreabă mereu este bine poziționat pe drumul învățării. Cunoașterea veritabilă este reflexivă; ea nu este o țintă, ci un parcurs, nu este o achiziție, ci o năzuință, nu e o proprietate individuală, ci un bun care trebuie dat mai departe” [2].

Informațiile cu caracter elementar se completează în timp cu detalii care nuanțează și întregesc o imagine complexă asupra realității. Capacitatea informațiilor de a descrie mediul fizic natural reprezintă valoarea instrumentală, însă conținuturile propuse preșcolarilor trebuie raportate, în mod constant, la joc și abordare ludică. Acele conținuturi care se referă la relația cu natura obligă educatoarea să practice comportamentele dezirabile [3, pp. 58-143].

Analizând reperele proprii Domeniului Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii pentru cele două nivele de vârstă, observăm că se păstrează în mare parte aceeași indicatori, însă diferit este nivelul crescut de dificultate în interiorul conținuturilor. Conținutul acestor activități trebuie să fie relevant să trezească interes și întrebări potrivite precum și răspunsuri adecvate

pentru a-i familiariza pe preșcolari cu realitatea înconjurătoare. Practicile de sprijin care provoacă preșcolarul cu întrebările: „Ce s-ar întâmplă dacă...?” fac posibilă sesizarea relațiilor cauzale de tipul condițiilor de mediu și a consecințelor privind creșterea și dezvoltarea plantelor sau nevoile de bază ale ființelor. Deasemeni se scot în evidență interacțiunile dintre animale, plante și mediu de viață, responsabilitatea îngrijirii și asigurării acestor condiții elementare pentru întreținere și dezvoltare. Prezentarea prognozei meteo în rolul de meteorolog utilizând simboluri, precum și discuțiile despre caracteristicile anotimpurilor în relație cu activitățile sau evenimente semnificative permit copiilor să observe și să descrie caracteristici ale lumii înconjurătoare care demonstrează conștientizarea schimbărilor care se produc în sine și în mediu odată cu trecerea timpului.

Curriculum pentru educația timpurie din Republica Moldova (2019) este axat pe competențe și valorifică principiile fundamentale. Aplicarea lui solicită orientarea practicii didactice în corelație cu acest deziderat. Educația pentru mediu cuprinde unități de competență explicite pentru formarea competențelor specifice. Unitățile de competență sunt pe perioade de vârstă și fac trimitere la explorarea și investigarea mediului înconjurător stimulând interesul și curiozitatea preșcolarului. Conținutul activităților de cunoaștere a naturii crează oportunități reale având în vedere practicile specifice realizării indicatorilor din standardele de referință (SÎDC, 2019).

În ambele țări, curricula menționează activități de învățare privind familiarizarea preșcolarilor cu natura. Așa cum reiese din documentele oficiale și practicile educaționale, se stimulează cunoașterea și dezvoltarea continuă, oferind preșcolarilor contexte de înțelegere a evenimentele care se produc în jurul lor, facilitând progresul cognitiv și moral. Asemănările și deosebirile dintre familiarizarea preșcolarilor cu natura în România și Republica Moldova se regăsesc în tabelul 1.

Tabelul 1. Aspecte comparative în familiarizarea preșcolarilor cu natura. România și Republica Moldova

Criteriu	Curriculum din România	Curriculum din Republica Moldova
Niveluri taxonomice ale competențelor	Premise ale dezvoltării competențelor cheie care determină profilul de formare al copilului, definite la nivel european și statuate de Legea educației naționale nr.1/2011	Competențele-cheie transversale Competențe generale Competențe specifice Unități de competențe
Domenii de dezvoltare	Domenii de dezvoltare: Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii Capacități și atitudini în învățare	Nu sunt prezente în Curriculum. Sunt indicate în Standardele de învățare și dezvoltare a copiilor de la naștere până la 7 ani.
Subdomenii de dezvoltare	Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme Cunostințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii Curiozitate și interes	Nu sunt prezente în Curriculum. Sunt indicate în Standardele de învățare și dezvoltare a copiilor de la naștere până la 7 ani.

	Inițiativă Persistentă / Creativitate	
Directii de familiarizare	Lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice	Corpul uman, plante, animale, anotimpuri, fenomene
Tip de realizare	Integrat (la nivelul mai multor domenii experiențiale și centre de interes Activități monodisciplinare de cunoașterea mediului	Integrat/ Interconexiune- corelarea domeniilor de activitate cu domeniile de dezvoltare a copilului (standarde particulare, caracteristice unui domeniu, însă realizarea acestora implică standarde din celelalte domenii
Categorii de activități	Domeniu experiential Domeniul Științe (Cunoașterea Mediului și Activități matematice DOS (Domeniul Om și societate)	1. Domeniu de activitate Sănătate și motricitate cu dimensiunile Educație pentru sănătate și Educație fizică; 2. Domeniul Eu, familia și societatea cu dimensiunile Dezvoltare personală și Educație pentru societate 3. Domeniul de activitate Limbaj și comunicare 4. Domeniul de activitate Științe și tehnologii cu dimensiunile: Formarea reprezentărilor elementare matematice; Educația pentru mediu; Educația digitală. 5. Domeniul de activitate Arte cu domeniile Educația plastică și Educația muzicală
Categorisi-rea vârstei	Nivel I (3-5 ani) Nivel II (5-6 ani)	Perioada de vârstă: 3-5 ani 5-7 ani.
Practici specifice	Indicatori- acțiuni și comportamente observabile conform RFIDT (Repere fundamentale privind învățarea și dezvoltarea timpurii de la naștere la 7 ani)	Indicatori - acțiuni și comportamente observabile din SÎDC (Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani)
Durata activităților	Durata poate varia în funcție de particularitățile copiilor, de interesul manifestat, de conținutul activităților și maniera de desfășurare	În funcție de nivelul grupei, de particularitățile individuale ale copiilor, de unitățile de competență și conținuturile propuse spre realizare, cadrul didactic decide care este timpul efectiv, necesar pentru desfășurarea activității

Analiza curriculumului din cele două țări a identificat familiarizarea preșcolarilor cu natura prin oferirea de contexte și situații de învățare diverse care să solicite implicarea copilului ca coparticipant la propria formare. Datorită plasticității creierului uman, la vârstele preșcolare

se construiește cunoașterea prin interacțiunea cu mediul fizic, prin stabilirea de relații și conexiuni între evenimente, fenomene, ființe și prin înțelegerea relațiilor de cauzalitate. Astfel, preșcolarii capătă cunostințe diverse despre lumea înconjurătoare, despre rolul omului în interacțiunea lui cu natura, dezvoltând comportamente ecologice pentru întreaga viață.

Bibliografie

1. BINET, A. *Ideile moderne despre copil*. Colecția Pedagogia secolului XX. București: EDP, 1975. 260 p.
2. COCOȘ, C. *Educație, iubire, desăvârșire, edificare*. Iași: Editura Polirom, 2008. 230 p. ISBN 978-973-46-1038-9.
3. STAN, L. *Pedagogia preșcolărității și școlărității mici*. Iași: Editura Collegium Polirom, 2014. 296 p. ISBN 978-973-46-4434-6.
4. Curriculum pentru Educație Timpurie. Ministerul Educației Naționale. București, 2019. 40 p. [citată 16.02.2023]. Disponibil https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf
5. Curriculum pentru Educație Timpurie Republica Moldova. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: ed. Liceum, 2019. 128 p. ISBN 978-9975-3285-7-9 [citată 23.02.2023]. Disponibil https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_pentru_educatia_timpurie_tipar.pdf
6. Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurii. Chișinău: ed. Liceum, 2019. 149 p. [citată 2.03.2023]. Disponibil https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf
7. Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani. București: Editura Venemunde, 2010. 88 p. ISBN 978-973-1733-16-6. [citată 20.03.2023]. Disponibil https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Invatamant-Preuniversitar/2016/prescolar/ORDIN%203851_2010_ANEXA_RFIDT.pdf
8. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: ed. Liceum, 2019. 92 p. [citată 24.02.2023]. Disponibil <https://fliphtml5.com/sfobm/oaf1/basic>

CZU: 373.3.091.214(498)

LECTURA PERSONALIZATĂ A PROGRAMEI ȘCOLARE-PREMISĂ A CONTEXTUALIZĂRII PREDĂRII INTEGRATE A CONȚINUTURILOR

*Vărzaru Margareta
UPSC „Ion Creangă”*

*Școala Gimnazială „George Poboran”, Slatina, județul Olt, România
ORCID: 0000-0003-4042-0774*

Adnotare

Programele școlare din învățământul primar din România recomandă îmbinarea abordării disciplinare cu abordarea integrată a învățării, formarea competențelor cheie fiind un rezultat curricular al necesității de a construi legături interdisciplinare variate. Formarea și dezvoltarea competențelor asigură transferul și mobilizarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe tot parcursul vieții. Lectura personalizată a programei școlare permite realizarea unui demers didactic bine structurat, documentat, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programa școlară pentru învățământului primar.

Cuvinte-cheie: programă școlară, abordare integrată, competențe cheie, contextualizare.